

5. Ватники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA_\(%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B3\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA_(%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B3))

6. «Візитка Яроша» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%B0_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B0

7. «Зелені чоловічки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%96_%D1%87%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B8

8. Кіборги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=6BdE9bfmbu4>

9. Майданутые [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dramatica.org.ua/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87:Udik/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B8>

10. Рашизм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://censor.net.ua/tag/5129/%D1%80%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B7%D0%BC>

11. «Русская весна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F))

12. Сепаратисти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrlit.org/slovyk/%D1%81%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82>

13. «Тітушки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%96%D1%82%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B8>

14. Укропи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dramatica.org.ua/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87:Udik/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B8>

Роман В.

– старший викладач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

Куренна К.

– здобувач ступеня вищої освіти «Спеціаліст» відділення іноземних мов філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161'373.45 "19/20"

ДО ПИТАННЯ ПРО СПОСОБИ АДАПТАЦІЇ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

У статті розглянуто питання адаптації лексичних запозичень у пресі початку XXI ст. Розглянуто низку особливостей впливу головних (соціальних, внутрішньомовних та зовнішніх) чинників змін словникового складу на процес адаптації лексичних запозичень у мові-реципієнті. Проаналізовано різні

погляди вчених кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. стосовно процесу запозичення однієї мовою іншою із зосередженням уваги на практичних проблемах адаптації лексичних запозичень.

Ключові слова: процес адаптації, мовна система, лексичне запозичення, мова-реципієнт, лінгвоісторіографічний аспект.

Роман В.

– старший преподаватель кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

Куренная К.

– соискатель степени высшего образования «Специалист» отделения иностранных языков филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

К ВОПРОСУ О СПОСОБАХ АДАПТАЦИИ ЛЕКСИЧЕСКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ

В статье рассмотрена проблема адаптации лексических заимствований в прессе начала ХХІ ст. Рассмотрен ряд особенностей влияния основных (социальных, языковых и внеязыковых) причин изменения словарного состава на процесс адаптации лексических заимствований в языке-реципиенте. Проанализированы взгляды ученых конца ХХ ст. – начала ХХІ ст. на проблему процесса заимствования одним языком другим акцентируя внимания на практических проблемах адаптации лексических заимствований.

Ключевые слова: процесс адаптации, языковая система, лексическое заимствование, язык-реципиент, лингвоісторіографічний аспект.

Roman V.

– Senior Lecturer, Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State Teachers' Training University

Kurenna K.

– Specialist's Degree Programme student, Department of English and German languages, Faculty of Philology, Donbas State Teachers' Training University

TO THE QUESTION ABOUT THE ADAPTATION OF LEXICAL BORROWINGS

The article focuses on the problem of adaptation of lexical borrowings based upon the practical material of mass media at the beginning of the ХХІst century. A number of peculiarities of impact of main (social, lingual and extralingual) lexical changes upon the process of the adaptation of lexical borrowings in the language-recipient have been characterized. The views of the linguists at the end of the ХХth – the beginning of the ХХІst century are revealed concerning the problem of the process borrowings with the emphasis on practical problems of adaptation of loan words.

Key words: process of adaptation, language system, lexical borrowing, language-recipient, linguo-historiographic aspect.

Постановка проблеми. Процес збагачення будь-якої мови за рахунок раніше невідомих одиниць проходить постійно, оновлюючи мову, приводячи її у відповідність до потреб суспільства та змін, що весь час відбуваються в оточуючому світі. За останні десятиріччя виникла велика кількість нових галузей науки і техніки, нових напрямків у різних сферах людської діяльності, і це зумовило значне збільшення кількості специфічної нової лексики в різних мовах. Велике значення також має розширення культурних зв'язків між народами-носіями мов, що створює можливості для запозичення нових реалій, внаслідок чого з'являється потреба в їх номінації.

Аналіз останніх досліджень. Дискусія щодо доцільності вживання і функціонування лексичних запозичень продовжується й до сьогодні. Головні здобутки належать таким видатним вченим першої половини ХХ ст., як І. О. Бодуен де Куртене, В. О. Богородицький, Л. А. Булаховський, В. В. Виноградов, Г. О. Винокур, Б. О. Ларін, Є. Д. Поливанов, А. М. Селіщев, Л. В. Щерба, Л. П. Якубинський, Р. Шор, Г. Шухардт, Ш. Баллі, Ф. Брюно, Ж. Вандрієс, А. Мейє, В. Пізані, А. Сеше та ін. Друга хвиля інтересу до проблеми процесу лексичного запозичення припала на другу половину ХХ століття. Вони описані в дослідженнях таких зарубіжних та вітчизняних фахівців – В. Є. Акуленко, Р. О. Будагов, Л. П. Крисін, О. А. Леонтьєв, Д. С. Лотте, М. М. Маковський, А. Мартіне, О. М. Мороховський, О. Г. Муромцева, О. О. Реформатський, С. В. Семчинський, О. М. Сендровиць, Ю. С. Сорокін, Е. Хауген, Н. М. Шанський, О. Б. Шахрай та ін. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття мовознавці посилили увагу як до теоретичного осмислення, так і до практичного опрацювання матеріалу. Важливе значення екстралінгвальних причин і їх провідну роль у процесі лексичного запозичення підкреслюють багато лінгвістів, а саме: Б. М. Ажнюк, Л. М. Архипенко, О. П. Бодик, К. В. Брітікова, Г. В. Дружин, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Е. С. Літвінова, Є. В. Маринова, У. Л. Мрозицька, Т. М. Полякова, Т. О. Попова, Г. А. Сергєєва, О. А. Стишов.

Водночас подальше опрацювання теми, поява нових матеріалів викликає необхідність нового звернення до проблеми. **Метою запропонованої статті** є висвітлення загальних положень процесу та способів адаптації запозичень на сучасному етапі розвитку мови та визначення їх типових ознак. Матеріалом для дослідження послужили запозичені лексеми з періодичної літератури.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

проаналізувати й систематизувати наявні в сучасному мовознавстві думки щодо особливостей використання лексичних запозичень у мові засобів масової інформації; виявити особливості функціонування запозичень у мові засобів масової інформації/

У працях згаданих дослідників багато уваги присвячено процесу запозичення, зокрема питанню кількісного та якісного оновлення словника мови; цю проблему було порушено в монографіях та дисертаційних дослідженнях Л. П. Крисіна [10], Л. П. Кислюк [11]; питання адаптації іншомовних лексем висвітлювалося в працях Л. П. Крисіна [10], Л. М. Архипенко [2], І. В. Нечаєвої [14]; змінам у лексико-семантичній системі мови були присвячені роботи Г. В. Дружина [7], І. М. Каминіна [9], Л. П. Кислюк [11], У. Л. Мрозицької [13]; проблема опису закономірностей функціонування запозичень в умовах сучасної мовної ситуації була розпочата в роботах українських науковців Г. В. Дружина [7], І. М. Каминіна [9]. Учені зробили спробу встановити зв'язок між внутрішньосистемними закономірностями мовної еволюції, її зовнішніми факторами у співвідношенні із прагматичними, соціолінгвістичними та лексикографічними аспектами.

Разом із тим питання теорії запозичень досі залишаються суперечливими, а відтак це позначається на вирішенні конкретних практичних завдань. Активізація лексики іншомовного походження зумовлює різноманітні дискусії в суспільстві взагалі та серед лінгвістів зокрема. Вивчення сучасних процесів запозичення в зіставленні з процесами минулих етапів існування мови дає можливість виявити тенденції мовного розвитку, простежити співвідношення внутрішньомовних та екстралінгвістичних факторів у певні періоди розвитку мови.

Розповсюдженню іншомовної лексики з найрізноманітніших галузей, проникненню їх у загальнонаціональну мову сприяють засоби масової інформації, і передусім, науково-популярні журнали та газети: поява нового слова на їх сторінках знайомить широке коло читачів із запозиченням і тим самим створює умови для закріплення його лексичного значення. Як свідчать спостереження, найбільша кількість іншомовних слів зустрічається саме в текстах публіцистичного стилю, тому матеріалом нашого дослідження послужили найбільш поширені запозичені лексеми, що функціонують в текстах цього стилю.

У контексті нашого дослідження важливо підкреслити, що одним з найважливіших факторів, який визначає хід і напрям мовних змін, є *актуалістичний метод* мовленнєвої діяльності, сутність якого полягає у використанні сучасних знань для вивчення минулого та передбачення майбутнього. У лінгвістичній історіографії термін

актуалістичний метод першим використав і науково обґрунтував В. А. Глущенко. Актуалістичний метод є загальнонауковим методом теоретичного рівня наукового пізнання [6, с. 6]. Кожна мовна одиниця вивчається в часі, у розвитку, у становленні її в межах системи. Принцип актуалізму полягає в тому, що об'єкти, які не є предметом актуальної дійсності, можуть бути вивчені шляхом порівняння їх з подібними. Реалізація зазначеного принципу передбачає використання численних пізнавальних прийомів і процедур, які у своїй сукупності й уважаються методом актуалізму (точніше, його операційним компонентом). Для актуалістичного методу характерними є елементи теоретичного пізнання: творче сприймання, логічне співставлення накопичених знань про реальність (дедукція), потенційна постановка питання, уявне допущення чи усунення явищ (абстракція).

Установлено, крім найменування нових понять та предметів, котрі починають входити до обігу у середовищі певної спільноти, лексичні запозичені слова можуть з'являтися у мові внаслідок необхідності розмежування понять, одне з яких вже існувало раніше. Наприклад, *візаж* (від фр. *visage* – «обличчя») – *візажист* – «майстер, який створює макіяж на обличчі клієнта», та раніше запозичені слова *дизайн* (від англ. *design* – «проект, задум») – *дизайнер* – «художник-конструктор». Підтвердимо зазначене положення ще й таким прикладом. Так, поряд з вже існуючим у російській та українській мовах запозиченим раніше словом *інструктаж* – «надання кому-небудь провідних вказівок» в зазначених мовах почало досить широко вживатись нове запозичення – *брифінг* (від англ. *briefing*) – «стислий інструктаж, точні інструкції, найважливіша інформація, інструктивна нарада». На відміну від *інструктажу*, який може бути тривалим, *брифінг* передбачає стисле викладення важливих інструкцій.

Не менш важливим фактором появи в мові запозичень є прагнення її носіїв до сучасного, модного слова. Справа в тому, що еквіваленти рідної мови, на думку деяких мовців, є надто звичними, буденними, і майже втратили свою експресивність, тоді як іншомовні слова мають відтінок «новизни» і є більш яскравими. Нове слово, як вважають деякі, звучить інакше, більш інтелектуально, тобто при його використанні нібито зростає роль мовного престижу самих мовців. Наприклад, «*презентація*» – це не представлення чого-небудь, а урочиста подія; «*слакси*» – це не широкі брюки, а обов'язково модні широкі брюки, «*бутік*» це не маленька крамничка, а елітний салон-магазин.

Отже, в мову засобів масової інформації ввійшла велика кількість лексичних запозичень, частина з яких настільки

пристосувалася, що виявляє співвіднесеність з граматичними класами і категоріями російської та української мов. Дослідження запозичень дозволяє ствердити, що більшість лексем зазнала на ґрунті зазначених мов адекватної адаптації. Прикладом граматичної адаптації запозичень можуть слугувати наступні ілюстрації з російськомовних та україномовних видань: «В. Малярєнко, починавший кар'єру в Л., обзначил свой приезд таким *брендом*: «Если будет выполняться закон, будет укрепляться держава». [Н. Козырев «Рекогносцировка», «Свобода», №1 – 2 (131–132)]. *Бренд*, (від англ. *brand*) – «назва, символ». Формальним показником орудного відмінку однини чоловічого роду в російській мові виступає флексія – *ом*.

Варто вказати на те, що вплив англійської мови не обмежується кількісним запозиченням англійських слів, але й стимулює російську або українську мови до творення нових слів, відтворюючи зміни в оточуючому світі і слугуючи потребам носіїв мови. Серед аналізованих слів чисельну групу складають слова, формування яких пов'язано з використанням словотвірних способів, що існують в російській та українській мовах. Словотвірні процеси завжди перебувають у динамічному розвитку на будь-якому етапі творення мови. Наприклад : *Інтернет-ресурс, піар-компанія, медіа-центр, медіа-профсоюз, медіа-ринок, прес-реліз*. «По словам В. Грабовського, участники конференции беседовали о приеме новых сотрудников и о перспективах развития агентства, которые сейчас уже стали достаточно влиятельными и конкурентоспособными, подпирая на *медиа-рынке* Интерфакс-Украина» [«Наша газета» №45 (186) 22 ноября 2012].

Слід зазначити, при адекватній адаптації, не менш активний спосіб словотворення, є сполучення запозиченої лексеми зі словом, яке вже частково асимільовано в мові. Наприклад: «З німецької сторони участь у робочій групі візьмуть *статс-секретар* Федерального Міністерства економіки Німеччини Аксель Герлах і глава правління» [«Газовий консорціум: переговори тривають», «Урядовий кур'єр», 25 грудня 2012]. *Статс* (від. нім. *stats*) – «державний». «Маленькие клубы объединяются в большие, проводят съезды. Время от времени члены *френд-клубов* встречаются со своими кумирами, получают плакаты, новые кассеты, календари» [«Наталі», апрель, 1998]. Слово складається з двох простих: *френд* (від. англ. *friend*) – «друг» та існуючого слова, тобто клуб зустрів друзів та знайомих.

Словам, що вже укоренилися в російській та українській мовах, притаманна словотворча активність, іноді досить активна. Наприклад: *спонсор – спонсорський, спонсорство, демпінг-*

демпінговий, антидемпінговий, квота – квотування. Наведемо декілька прикладів: «Учасники «круглого столу» планують звернення з проханням прискорити розробку порядку передачі земель і аренду підприємствам та введення квоти на імпорту газетного паперу» [О. Табаченко, «Урядовий кур'єр», 8 грудня, 2012]. *Квота* (від англ. *quota*) – «доля, частина, квота». «Депутати пропонують забезпечити державне сприяння сільськогосподарським товаровиробникам шляхом затвердження через систему квотування підтримки цін» [М. Петрушенко, «На ґрунті недержавної власності», «Урядовий кур'єр», 24 грудня, 2012 р.]

Під час подальшого функціонування запозичення, відбувається його наступна адаптація лексико-семантичною системою мови-реципієнта. До цього періоду відноситься поява і закріплення сталих словосполучень. Наприклад: *паблік-релейшнз* (від англ. *public relations* – «суспільні зв'язки»), *ноу-хау* (від англ. *know-how* – «нова система»), *селф-мейд-мен* (від англ. *self-made-man* – «людина, яка добилася успіху»), *ап-ту-дейт* (від англ. *up-to-date* – «сучасний») та ін. Щоб привернути увагу читачів, іноді сталі словосполучення використовуються для назв статей, наприклад: «Паблік релейшнз у державних установах» [О. Чебан, «Урядовий кур'єр» 24 грудня, № 240, 2012]. «Ноу-хау від Міндздраву» [«Українська газета», № 3(239), 23 січня 2013].

Словотворча активність запозиченої лексеми є важливим показником глибини її лексичної адаптації в новій мовній системі. Утворення дериватів є одним з головних критеріїв закріплення іншомовної лексики у мові та доказом приналежності до активного словарного запасу носіїв мови, його адекватного засвоєння. Отже, осмислення запозиченого слова відбувається на рівні мовленнєвих контекстів. Тільки при повторних уживань, при певній частотності, при створенні серій типових уживань виділяється самостійна лексична одиниця. «Чим ширші й різноманітніші контексти вживання іншомовного слова, – а ці контексти зумовлюють зміни в семантичній структурі слова, – тим скоріше і міцніше закріплюється слово у мові» [3, с. 48].

Запозичена лексема не тільки граматично пристосовується до системи мови, але іноді в різній мірі змінює своє значення в системі слововживання. Наприклад, лексеми «*легітимність*», «*легітимний*» почали вживатися як заміники слів «законний», «законність» (від лат. «*legitimus*» – законний), але в міжнародній практиці при вживанні цього спеціального терміну підкреслюється семантичний нюанс «те, що признається законом», а не «те, що відноситься до закону»; «легітимізація» – признання або підтвердження законності чого-небудь. Входячи до складу мови-

реципієнта, нове слово настільки адаптується, що вживається, зокрема, в декількох сферах. Наприклад, спортивний термін «*аутсайдер*» – спортсмен, який не має шансів на успіх в змаганнях; біговий кінь, який не є фаворитом – розширив сферу свого вживання (від англ. *outsider* – «сторонній»). Найчастіше слово вживається в значенні «особа або група людей, які не належать до певної категорії суспільства». Наприклад: «Така, очевидно, плата за захоплення виконавчої влади під прапором затвердження коаліційного уряду і центральної банківської установи партіями – політичними аутсайдерами за результатами парламентських виборів» [О. Лубенський «Землею торгуватимуть з-під поли», «Свобода» №5 (135) 4–10 лютого 2003].

Важливу роль у запозиченні та адаптації іншомовних лексем відіграє «закон економії мовних засобів» (А. Мартінек) або ж «мовна економія» (О. Єсперсен). Принцип економії пояснюється психофізичними особливостями людини і є універсальною рисою будь-якої людської діяльності. Його можна розглядати як своєрідну реакцію на всякого роду незручності, що ускладнюють мовлення. Найбільш яскравим прикладом цього процесу є інтенсивне поповнення лексики новими складними словами, які передають це або інше поняття одним словом, що відповідає синонімічній описовій конструкції. Гарним доказом є вивіски міста. Звичайний *магазин* або *універмаг* змінив назву *шоп* (від англ. «shop») *супершоп*, *супермаркет*, *мінімаркет*, *мегамаркет* (за прикладом іноземного *продмаркет*, *суперпродмаг*). Активно представлена назва *бутік* (від фр. *boutique* – «торгова лавка») – позначення модного, елітного салону-магазину, де пропонують коштовні товари, які робляться в маленькому обсязі. Зустрічаючись з новою реалією, яка не має спеціального позначення в мові, мовець віддає перевагу іншомовному позначенню, наприклад, *бістро*, а не «маленьке празьке кафе», *спагеті*, а не «тонкі італійські макарони, що не мають порожнини». Зазначений фактор знаходить свою прояву у заміні словосполучень, як правило, стійкої номінації, однослівних понять, більш економними у своїй сфері.

Процес становлення нового слова відбувається досить довго. Ступінь адаптації запозиченої лексеми залежить від різних факторів і визначається різними етапами процесу запозичення. Входячи в нове мовне середовище, запозичення лишається повністю незасвоєним мовою-реципієнтом ні лексично, ні фонетично, ні графічно чи граматично й відноситься до неасимільованої лексики або так званих варваризмів, які відразу видають своє іншомовне походження. Подібні лексичні одиниці не перекладаються, а часто

зберігають на письмі іншомовну графічну форму і завдяки незвичному звучанню і написанню приваблюють до себе увагу. Наприклад: «К примеру в коллекции *High-Tech* (1980–1981) [стиль: высокие технологии – В. Р., К. К.] Г. щедро использовал материал для вечерних платьев [Б. Романова «Король в тельняшке», «MINI BURDA», октябрь, 2002]. Виконуючи номінативну функцію, варваризми заповнюють лакуни в сфері номінацій, позначають назви окремих предметів і понять для забезпечення міжнародного розуміння. Сюди можна віднести такі лексеми: *haute couture* (висока мода), *alta moda* (мистецтво моделювання модного одягу), *pret-a-porte* (одяг, готовий до носки) та ін. Ця група іншомовної лексики виконує емоційну функцію, що дозволяє не тільки позначити саме поняття, але й передавати його певні відтінки. Це так звана «престижна лексика», яка потрапляє в мову через моду і рекламу. Дуже важливо, щоб запозичення були зрозумілими; шлях семантичних перетворень – дуже складний та часто носії мови помилково вживають слово через не адекватне розуміння. Багато слів залишаються незрозумілими, та в результаті маємо або помилкове вживання, або нарощування нового значення – своєрідне освоєння іншомовного слова.

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки. Отже, запозичені лексеми становлять специфічний шар у вживанні лексики в засобах масової інформації. Частина таких слів, з повним правом, можна кваліфікувати як лексеми повного засвоєння, бо вони фіксуються графічними засобами української та російської мов, співвідносяться з граматичними класами й категоріями, властивими їй, виявляють словотворчу активність. Внаслідок досить частої повторюваної фіксації подібні лексичні запозичення набули певної мовленнєвої регулярності особливо у засобах масової інформації.

Перспективи подальших розвідок. Можна передбачити, що кількість способів лексичних запозичень буде постійно зростати протягом певного часу, частина слів адаптується та стабілізується. Найбільш життєздатні запозичення стануть невід'ємною частиною мови. Перспективи подальших вивчень полягають у більш детальному вивченні положень лінгвістів стосовно досліджуваної проблеми.

Література

1. Ажнюк Б. М. Слов'янські й неслов'янські запозичення в мові української діаспори / Б. М. Ажнюк // Мовознавство. – 1998. – № 2–3. – С. 145 – 160.
2. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук :

спец. 10.02.01 «Українська мова» / Людмила Михайлівна Архипенко. – Харків, 2005. – 23 с.

3. Бельчиков Ю. А. Интернациональная терминология в русском языке / Ю. А. Бельчиков. – М. : Просвещение, 1959. – 243 с.

4. Брагина А. А. Неологизмы в русском языке : пособие для студентов и учителей / А. А. Брагина – М. : Просвещение, 1973. – 224 с.

5. Вандриес Ж. Язык : лингвистическое введение в историю // Ж. Вандриес. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 408 с.

6. Глущенко В. А. Принципи порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст.) / Глущенко Володимир Андрійович / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; відп. ред. О. Б. Ткаченко. – Донецьк, 1998. – 222 с.

7. Дружин Г. В. Сучасні лексичні запозичення : прагматика, семантика, соціолінгвістика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова» / Геннадій Вікторович Дружин. – Дніпропетровськ, 2000. – 17 с.

8. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия / Ю. А. Жлуктенко. – К. : Высш. шк., 1974. – 176 с.

9. Каминін І. М. Структурно-семантичне освоєння запозичених слів у сучасній українській літературній мові:(на матеріалі побутової лексики) : дис... канд. філол. наук : 10.02.02 «Російська мова» / Каминін Ігор Миколайович. – Харків, 1994. – 191 с.

10. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Лев Петрович Крысин. – М. : Наука, 1968. – 207 с.

11. Кислюк Л. П. Словотвірний потенціал запозичень у сучасній українській літературній мові (на матеріалі англійських та німецьких запозичень) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Лариса Павлівна Кислюк. – К., 2000. – 17 с.

12. Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков. Русский перевод // А. Мейе. – М.; Л., 1938. – С. 125–139.

13. Мрозіцька У. Л. Інтра- та екстралінгвістичні чинники розвитку мови-реципієнта (на матеріалі латинських запозичень в українській мові) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Уляна Любомирівна Мрозіцька. – К., 2002. – 18 с.

14. Нечаева И. В. Актуальные проблемы письменной адаптации иноязычных заимствований : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Ия Вениаминовна Нечаева. – М., 2008. – 30 с.

15. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 288 с.

16. Chrystal D. Global understanding for global English / David Chrystal. – Вестник МГУ. – Сер. 19. – Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2001. – № 4 – С. 13–28.